

ב"ה

פרשת ויגש

'סמך' מלך בבל אל ירושלים

המאורע שאירע בעשרה בטבת (שבגללו נקבע "צום העשירי") הוא - ש"סמך מלך בבל אל ירושלים בעצם היום הזה!" כלומר, שביום זה התחיל המצור ומצוק על ירושלים - "שבו סמך מלך בבל . . על ירושלים והביאה במצור ובמצוק"².

וזה היה התחלת החורבן והגלות (הן הגלות דחורבן בית ראשון והן הגלות דחורבן בית שני) - כי כל שאר המאורעות שאירעו בשאר הצומות (י"ז בתמוז, תשעה באב, וצום גדליה) באו בהמשך למאורע ד"סמך מלך בבל אל ירושלים".

...ועל פי הכלל המובא בדברי חכמינו ז"ל שהקב"ה מקדים רפואה למכה – הרי בהכרח לומר שביחד עם המאורע הבלתי רצוי שאירע בעשרה בטבת ("סמך מלך בבל אל ירושלים"), נרמזה גם ההוראה במה מתבטא ה"רפואה" דכללות ענין הגלות, עד לגלותנו זה (שבא כתוצאה והמשך להתחלת הענין בעשרה בטבת) - ענין האחדות (אהבת ישראל ואחדות ישראל), כדלקמן.

והביאור בזה: כאשר מתבוננים במאורע ד"סמך מלך בבל אל ירושלים" לכשעצמו - הרי בהתבוננות הכי קלה רואים שמיד בהתחלת המצור על ירושלים נפעל ענין של אחדות אצל כל היהודים שהיו בירושלים, כי מכיון

¹ יחזקאל כד, ב.

² רמב"ם הל' תעניות פ"ה ה"ב.

שאף אחד לא היה יכול לצאת מירושלים ("אין יוצא"), הרי מובן שכל אלו שהיו בירושלים התאחדו בזה שכולם נמצאים בירושלים - "עיר שחברה לה יחדיו, עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים"³ - ושם נפגשו הם איש עם רעהו מידי יום ביומו.

[המאורעות שאירעו ב"ז תמוז ובתשעה באב (בקיעת העיר וחורבן בית המקדש) כתוצאה מהתחלת המצור על ירושלים בעשרה בטבת - אירעו שנתיים ומחצה לאחר התחלת המצור בעשרה בטבת. ואילו הפעולה שנפעלה תיכף ומיד עם התחלת המצור בעשרה בטבת, היא - אחדותם של ישראל (אלו שישבו בירושלים)].
ועד כדי כך - שענין זה שוב לא היה תלוי בבחירתם, מלך ממלכי אומות העולם, שהיה "מושל בכיפה", ניצל את כחו והצליח לפעול שיהודים יהיו במעמד ומצב של אחדות ישראל!

ומובן שאחדות זו היתה מיוסדת על התורה ומצוותיה - כפי שהדבר מתבטא בזה שאחדותם היתה בירושלים, עיר ששמה מורה על "שלימות היראה" [כמובא בראשונים שהעליה לרגל לירושלים היתה פועלת הוספה ביראת שמים גם כאשר היו חוזרים למקומותיהם], עיר שבה היה בית המקדש - "מקדש אדני-י כוננו ידיך", שבו הקריבו קרבנות (תמיד של שחר ותמיד של בין הערביים וכיוצא בזה), כהנים בעבודתם ולווים בדוכנם וישראל במעמדם, מידי יום ביומו, ובלשכת הגזית שבבית המקדש ישבו חברי הסנהדרין ופסקו הלכות בתורה, ועל ידי "דבר הוי" זו הלכה" האירו את חייהם היום-יומיים של בני ישראל!

ומכל זה מובן שלמרות שהמאורע ד"סמך מלך בבל אל ירושלים" היה ההתחלה דכללות ענין הגלות - הנה ביחד עם זה נרמז בזה ענין ה"רפואה" לכללות ענין הגלות עד לגלותנו זה - אחדותם של ישראל, שעל ידי זה מתבטל ענין הגלות, ולא רק מכאן ולהבא, אלא באופן שעוקר את הדבר מעיקרו (על דרך ובדוגמת הענין ד"כל המחלה גוי לא אשים עליך"), ועד שענין הגלות מתהפך לטוב - ד"אודך ה' כי אנפת בי".

וזוהי ההוראה והלימוד עבור כל אחד ואחת מישראל - בכל עת ובכל זמן, ובמיוחד - ב"עת רצון" ("יום רצון לה") דעשרה בטבת: כאשר יהודי מתבונן במאורע שאירע בעשרה בטבת (בעת שמעיין במפרשי התנ"ך והשולחן ערוך כו', או בעת אמירת ה"סליחות") - הרי הוא נזכר בעצמו ומזכיר לכל אלו שנמצאים בסביבתו,

³ ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ו.

שביטול ענין הגלות (גלותנו זה) נפעל על ידי אחדותם של ישראל, אחדות המבוססת ומיוסדת על התורה ומצוותיה (כפי ש"רפואה" זו מרומזת במאורע ד"סמך מלך בבל אל ירושלים", כנזכר לעיל בארוכה).

זאת אומרת: יהודים צריכים להתאחד איש עם רעהו בתכלית האחדות, אחדות הקשורה עם כללות התורה ומצוותיה – אחדות ב"ירושלים" ("עיר שחברה לה יחדיו"), "שלימות היראה", כך שחיייהם מוארים ב"נר מצוה ותורה אור" (בדוגמת ענינם של ה"סנהדרין"), וישנו בעבודתם מעין ודוגמת הענין דכהנים בעבודתם ולווים בדוכנם וישראל במעמדם (כמבואר בספרי מוסר ובספרי חסידות שכל ענינים אלו יש דוגמתם גם בזמן הגלות ובחוף לארץ). וכל זה נעשה מרצונם הטוב של בני ישראל ובבחירתם - "ובחרת בחיים", ולא באופן שזקוקים חס ושלום שנבוכדנצר מלך בבל יאלץ את בני ישראל להיות במצב של אחדות (כפי שהיה במאורע ד"סמך מלך בבל אל ירושלים").

האמור לעיל מודגש גם...בהפטרות פרשת ויגש שבה מסופר אודות נבואתו של יחזקאל הנביא: "קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו וקרב אותם. . . לעץ אחד והיו לאחדים בידך". וממשיך שם: "כה אמר ה' . . . הנה אני לוקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חבריו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידי . . . ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ . . . ומלך אחד יהיה לכולם .. ודוד עבדי נשיא להם לעולם"⁴,

זאת אומרת: אף על פי שישנם י"ב שבטים, ובכללות נחלקים הם לשני סוגים - עץ יהודה ובני ישראל חבריו, ועץ יוסף אשר ביד אפרים ובני ישראל חבריו – באה הוראת הקב"ה בנבואתו של יחזקאל ("גלה סודו אל עבדיו הנביאים") שיש לאחד את כולם לעץ אחד. - ישנם אמנם שני אופני הנהגה (יהודה ואפרים), אבל אף על פי כן, כאשר צריכים לשרוף את שירי הגלות ולהביא את הגאולה ("ודוד עבדי נשיא להם לעולם") - צריכים לאחד את יהודה ואפרים באופן ד"עץ אחד", "והיו לאחדים בידך".

והוראה זו נקבעה בתורה - כלומר, שגם לאחר שבטלה נבואה, קיימת הוראה זו בתורה בכל תקפה, ומתבצעת בפועל על ידי "מאן מלכי רבנן", שעל ידם נפעלת אחדותם של בני ישראל - "והיו לאחדים בידך". וזוהי הדרך לפעול ולהביא את ענין הגאולה - "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

⁴ יחזקאל לז, טז-כה.

והנה, גודל ענין האחדות מודגש ביותר בעובדה שבזמנו של יחזקאל הנביא היה החילוק בין יהודה לאפרים מן הקצה אל הקצה, ובענינים הכי עיקריים: עיר הבירה של יהודה היתה - ירושלים עיר הקודש, "מקדש אדני כוננו ידיך". ולעומת זאת - אפרים וחבריו עשו ענינים בלתי רצויים ב"דן" ו"באר שבע" (היפך הענין דבית המקדש), כדי שבני ישראל לא יעלו לירושלים כו' (כמבואר במדרשי רבותינו ז"ל).

ולאחרי כל זה בא יחזקאל הנביא ומודיע שגם כאשר ישנו יהודי שנמצא במעמד ומצב גרוע ביותר (בדוגמת המצב המתואר לעיל), רחמנא ליצלן, יש להתאחד גם עמו ולהעמידו בקרן אורה כו', ועד כדי כך שהגאולה שלו (של יהודה) תלויה בזה שמאחד את עץ יהודה ועץ אפרים שיהיו "לעץ אחד".

ואם הדברים אמורים בנוגע לזמנו של יחזקאל - הרי על אחת כמה וכמה שכן הוא בימינו אלו, שאותם יהודים הנמצאים במעמד ומצב בלתי רצוי הם בבחינת תינוקות שנשבו בין העובדי כוכבים, ולכן, בודאי שצריכים להשתדל להתאחד גם עמהם על ידי זה שמקרבים אותם לתורה ומצוותיה. ובזה תלוי כללות ענין הגאולה - "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

קטע משיחת עשרה בטבת, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשמ"ג ח"ב ע' 765.